

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Candidatus Abbreviatus Jurisprudentiae Sacrae, Hoc Est,
Juris Canonici, Secundum Gregorii Papae IX. Libros V.
Decretalium Explanati Summa, Seu Compendium**

Pichler, Vitus

Augustae Vindel., 1733

Titulus XXIV. De Jurejurando

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63440](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63440)

possunt, quàm per præsumptiones; quod non est contra nostram assertionem. Ad 2. præsumptione violenta gravatus rectè, & æquè bene dicitur convictus, quàm per duos testes; cum æquè, vel magis illa faciat moralem certitudinem, quàm isti.

§ Dico 4. Varia de Præsumptionibus existant axiomata, uti I. Præsumptio cedit veritati, seu quando res aliunde fit clara. *l. 25. pr. v. sin vero ff. de probat.* II. Præsumptio relevat ab onere probandi, & id rejicit in Adversarium; quia ille, pro quo stat, suam intentionem habet fundatam. III. Præsumptio una cedit pluribus in contrarium stantibus. per *l. 3. §. 1. ff. de testib.* IV. Una præsumptio fortior tollit alteram infirmiore, quæ stat in contrarium. *l. 7. ff. de in integr. rest. c. 3. quæ fil. sint legit.* Et quamvis in dubio relinquendum sit arbitrio Judicis, quænam ex contrariis sit fortior & verisimilior, cæteris tamen paribus potior censetur communiter 1. quæ stat pro valore actûs. 2. quæ favet Reo. 3. quæ excludit peccatum, vel absurdum. 4. quæ Juri Communi conformior est. 5. quæ fundatur in natura. 6. quæ est *Juris*. 7. quæ est favorabilior vel benignior. 8. quæ est magis specialis &c.

TITULUS XXIV.

De Jurejurando.

SUMMARIUM.

- I. Quid sit Juramentum; & quibus verbis fiat.
2. Quo-

2. Quotuplex sit Juramentum, tam Judiciale, quam Extrajudiciale.
3. Quando jurare sit licitum.
4. Qualis esse debeat ejus materia.
5. Effectus Juramenti Promissorii.
6. Quandoque obligat juramentum, licet promissio sit nulla.
7. Juramentum, actui per Jus Civile irritato adjectum, non confirmat actum.
8. Juramentum Judiciale (quod Actor deferre Reo non potest, si prorsus nihil adhuc probavit) praestari debet vel referri. An recusari aliquando possit.
9. Necessarium an, & cui deferri debeat.
10. Quis sit effectus Juramenti utriusque, tam delati, quam praestiti.
11. Juramentum in litem cui, à quo, & quando deferendum.

Juramentum, seu Juramentum, quod saepe servit ad faciendam vel complendam probationem tum extra tum intra Judicium, qua de causa l. 1. ff. h. t. maximum remedium expediendarum litium vocatur, est invocatio divini Nominis in testimonium, seu est actus patriæ, quo DEUS, vel potius Divina veracitas, invocatur in testem, scilicet vel ad faciendam fidem, vel ad firmandam promissionem. Ut valeat, requiritur 1. intentio invocandi DEUM in testem. 2. locutio, saltem interior. 3. res honesta & licita, si juramentò aliquid promittatur. Fit autem vel explicitè, ut si dicas: juro: vel: *DEUS mihi sit testis: vel: sic me DEUS adjuvet, vel: dispeream, diabolus me rapiat &c. nisi ita sit;* quæ sunt juramenta imprecatoria;

Hh 3

vel

vel ex comaruni persuasione & consuetudine: Mein Eyd: mein Seel &c. vel implicite, ut si dicas: *per cælum: per fidem Catholicam: per Deum param: per Sanctos &c.* quia in his creaturis speciali quodam modo relucet Divinum Numen, & sic, si in testes vocentur, implicite ipse DEUS vocari censetur. Siquis Deos falsos invocat in testes, non est juramentum, nec inde obligatur seclusâ conscientiâ erroneâ. Econtra juramentum non est, si dicas, *verè, wahrlich/ per fidem meam, per conscientiam meam, in fide sacerdotis, sub fide Nobili, quàm verè vivo.* & (seclusa intentione DEUM invocandi in testem, sed solum enuntiati vè proferendo hæc verba) *DEUS est testis, DEUS scit ita esse, coram DEO loquor, vivit DEUS.* Item hæc comparationes, *quàm verè est DEUS, quàm verè DEUS est veritas, quàm verè Christus est in Eucharistia, quàm verum est Evangelium &c.* Siquis tamen tantam suis dictis inesse veritatem vellet indicare per hos modos loquendi, quanta inest veritatibus Fidei, blasphemus foret, non verò, si solum aliquam similitudinem, non paritatem, vellet instituire, ut sensus esset: *verum hoc est sicut verum est DEUM existere &c.* tunc enim solum esset aliqua levitas, & irreverentia erga res Divinas.

- 2 Juramentum I. & generaliter dividitur, in *Affertorium & Promissorium.* Illo confirmatur assertum de re præsentem, vel præterita, vel etiam futura, sed absque promissione: Isto confirmatur promissio aliqua de dando, faciendo, vel omitendo in futurum à jurante: si sit de sumenda vindicta, vocatur *comminatorium*: si jurans sibi imprecetur malum, si dictum non sit verum, vel promissio non

non implenda à se, dicitur *Imprecatorium*, vel *Execratorium*: si juretur cum solennitate aliqua, & actione corporali, v.g. tactu Evangeliorum, vel pectoris, vel erectione digitorum appellatur *solenne*, vel *corporale*, ein *Cörperlicher Eyd*. Dividitur 2. in *Judiciale*, quod præstatur in Judicio: & *Extrajudiciale*, quod extra Judicium. *Judiciale* est multiplex, nimirum *calumniæ* & *malitiæ*, de quibus ad *Tit. de Juram. cal.* item *credulitatis*, & *veritatis*, de quibus ad *tit. de testib.* jam actum. Aliud dicitur *Litis decisorium*, quod in defectu aliarum probationum præstatur ab alterutra Parte litis finiendæ causa, & est triplex, scilicet *Voluntarium*, quod Pars defert Parti, non approbante Judice, & sic appellatur, quia liberè recusari vel referri vel præstari potest ab eo, cui defertur: *Judiciale in specie*, quod Pars defert Parti approbante Judice, & hoc regulariter recusari nequit, sed vel præstari debet, vel referri, nempe illi, qui detulit, petendo, ut ipse juret. *l. 12. §. 1. C. de reb. cred. l. 34. §. 6. 7. ff. h. t.* demum *Necessarium*, quod à Judice ipso defertur alterutri Parti, & hoc neque referri potest, sed præstari debet. *l. 12. cit. §. 2. c. fin. h. t.* atque ideo *necessarium* nuncupatur: si Judex illud deferat Actori ad supplementum probationis, *Suppletorium*, si Reo ad se purgandum, *Purgatorium* dicitur. Præter hæc juramenta Judicialia datur & aliud, quod vocatur *Juramentum in litem*, vel *astimatorium litis*, quod nempe Judex defert Actori, & petit, ut juratò edisserat, quanti æstimet rem, in Judicium deductam, & super qua litigatum est: si juret super vero valore rei, ap-

pellatur *de veritate*: si juret super damno, quod pati debuit, vel super lucro, quo carere ob rem sibi non restitutam *de interesse*: si demum nec de vero valore rei, nec de interesse, sed super singulari affectione sua, qua fertur in rem sibi ablatam, juramentum *affectionis*, vel de *affectione* vocatur.

3 Dico I. Jurare licitum imò meritorium est, si habeat tria necessaria requisita, quæ vocantur *tres comites*, & sunt veritas, judicium & justitia. Communis omnium contra Anabaptistas. Patet ex Scripturis *Deut. 6. & Psal. 62.* ibi: *Laudantur omnes, qui jurant in eo.* Jeremias autem disertè exprimit dictos tres comites, dum ait *c. 4. jurabis, vivit Dominus, in veritate, & in judicio, & in justitia.* Unde, quando Christus *Matth. 5.* jubet *non jurare omnino*, & addit: *sit sermo vester, est, est, non, non,* intelligendus est de juramento, quod caret aliquo ex dictis comitibus. Ratio autem est, quia juramentum ritè præstitum pertinet ad virtutem Religionis & cultum DEI latreviticum, cum per illud confiteamur DEI infallibilem veracitatem & summam autoritatem. *Veritas* in juramento Assertorio datur tunc, quando jurans credit coram DEO absque prudenti formidine, rem sic se habere, prout asserit: in Promissorio datur duplex veritas, *intentionis* nempe, quando juratò promittens habet animum implendi promissum, & *executionis*, quando re ipsa suo tempore implet. *Judicium* datur, si juramentum non fiat temerè, & absque justa causa utilitatis vel necessitatis, sed discretè & cum reverentia. *Justitia* demum, quæ fere respicit tantum juramentum promissorium, si objectum, super quo juratur, vel

vel res, quæ promittitur, non sit illicita, sed sine peccato præstari possit. Et hinc de juramento promissorio tres in Jure Canonico regulæ exstant, datæ negativæ: prima: *juramentum non est vinculum iniquitatis. c. 18. h. t.* seu obligare nequit ad faciendam rem illicitam: secunda: *non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum. c. 58. de R. J. in 6. v. g.* juramentum faciendi furtum, non revocandi res Ecclesiæ malè alienatas &c. Una autem affirmativa: *Omne juramentum est servandum, quod sine salutis aternæ dispendio, & præjudicio tertii, servari potest. c. 28. h. t.* seu quod absque peccato servari potest: sic obligat juramentum solvendi usuras. *c. 6. h. t.* quia solvere usuras peccatum non est; quamvis eas exigere sine justo titulo peccatum sit. Cæterùm si in juramento assertorio deficit *veritas*, & in promissorio *veritas intentionis*, semper est peccatum mortale, etiam in re levi; quia perjurium, seu juramentum falsum, semper est gravissima injuria contra veracitatem DEI; cum per id DEUS invocetur, ut testificetur falsum: si verò in promissorio solum deficit *veritas executionis*, si nempe non exequaris, quod promisisti, peccatum, si res levis promissa sit, est tantùm veniale; quia nec DEUS nec homo censetur obligare velle ad præstandam rem levem sub peccato gravi. Si verò deficiat *judicium*, per se censetur esse solum peccatum veniale, nisi nempe per accidens fiat mortale, ut si temere jures frequenter, & sic te exponas periculo propinquo jurandi falsum; talem enim consuetudinem teneris sub mortali deponere. Si denique deficiat *justitia* in juramento promissorio,

peccatum est grave, si materia sit graviter illicita, leve, si leviter peccaminosa. DD. communiter, quamvis hoc ex ratione difficulter probetur. Unde

- 4 Dico 2. Materia juramenti promissorii debet esse licita. 2. & si fiat soli DEO, de meliori bono; adeoque non sufficit, si materia sit indifferens, vel impeditiva majoris boni. Communis. Ratio primæ partis est, quia juramentum promissorium non potest esse vinculum iniquitatis. Ratio secundæ, quia juramentum promissorium non obligat, nisi acceptetur; DEUS autem, si ipsi soli fiat, non acceptat, nisi sit de meliori bono; & tale juramentum æquiparatur voto, imò est votum juratum, quod essentialiter debet esse de meliori bono, uti videbimus ad *tit. de Voto. Objic.* In juramento promissorio, quod fit homini, æquè invocatur DEUS in testem, ac in illo, quod fit soli DEO: ergo in utroque materia potest esse æqualis: sed, quod fit homini, admittit materiam indifferentem: ergo. *R. N. ant.* nam in priori DEUS tantum ut testis invocatur, in posteriori autem ut testis, & simul ut acceptator, promissarius, atque creditor.
- 5 Dico 3. Juramenti Promissorii liberè facti effectus est obligatio, eaque duplex, Religionis & Justitiæ, saltem sub certis conditionibus, modò à promissario fuerit acceptatum. Communis & certa. Quòd pariat obligationem Religionis, patet ex *c. 6. h. t.* & quòd obligationem Justitiæ, ex *c. 14. eod. & l. 9. ff. de probat.* Ratio, quia in juramento promissorio reperiuntur duo, nempe juramentum, quod accedit promissioni, & ipsa promissio:

missio: *promissio* autem acceptata, utpote pactum vel contractus parit obligationem Justitiæ, & juramentum, casu quo accedit promissioni, parit obligationem sibi propriam, nempe Religionis, ad præstandum id; quod juratum est. Obligatio Religionis est personalis, & ideo non transit ad hæredes jurantis, vel successores. S. Thomas 2. 2. q. 98. a. 2. ad. 4. quia est actio personalis, & vinculum personæ annexum, sicut votum. Obligatio Justitiæ est realis, & transit ad hæredes jurantis, utpote descendens ex pacto vel contractu, atque ideo datur actio, si non ex pacto, saltem ex juramento de Jure. c. 14. cit. Dixi 1. *libere præstiti*, h. e. cum debita cognitione, advertentia, & deliberatione. Si metu gravi injustè incusso vel per injuriam extortum sit, valet quidem, & obligationem parit, ut habet verior & communior ex c. 6. & 15. h. t. & c. 4. de his, qua vi; quia injuria & metus non tollit voluntarium & liberum simpliciter. l. 21. ff. quod met. caus. adedque Jure Naturali valet juramentum sic extortum: Jure autem Positivo non reperitur clare irritatum. Facile tamen impetratur ipsius relaxatio à Superiore Ecclesiastico; vel hac non impetrata juramento satisfit per solutionem momentaneam, ita ut statim repeti solutum possit. v. g. juratò promissisti solvere usuras iniquas; quamprimum has solveris, & sic obligationi Religionis satisfeceris, poteris repetere solutas. Dixi 2. *Obligatio*, nempe gravis, si res, de qua juratum est, sit gravis, levis autem, si res sit levis; quia DEUS, qui per juramentum invocatur in testem, censetur auctoritate sua obligare juxta proportionem materiæ, sicut aliàs

aliàs solet per sua præcepta. Dixi 3. *sub certis conditionibus*, quæ nimirum tacitè censentur esse imbibitæ promissioni, consequenter & juramento accessoriè adjecto, quales sunt: *si potero: salvo jure tertii*, cui præjudicari nequit: *si res in eodem statu permanserit*, & circumstantiæ non notabiliter postea mutantur, per *c. 25. h. t.* vel: *nisi is, in cujus gratiam juratò aliquid promissum, sponte reniserit obligationem*, per *c. 12. de for. comp.* remittit autem obligatione principali promissionis cadit hoc ipso etiam obligatio Religionis seu juramenti tanquam accessoria. Dixi 4. *modo fuerit acceptatum à promissario*, seu cui juratò aliquid promissum est; promissio enim non acceptata non parit obligationem Justitiæ, sed evanescit, consequenter & obligatio juramenti propria, velut accessoria: si tamen promissio non acceptata parit obligationem fidelitatis, videtur & obligatio juramenti seu religionis subsistere.

Objic. 1. Observationem juramenti exigit ipse DEUS, utpote per illud invocatus in testem: ergo homo, cui juratum est, illam remittere nequit. 2. Si omne juramentum promissorium involvit dictas conditiones, nullum dabitur absolutum; quod est absurdum dicere, 3. Qui rem parvam juramentò promissam non præstat, DEUM facit testem falsi, seu facit, ut DEUS testatus sit falsum: ergo peccat mortaliter non præstando rem levem. R. ad 1. DEUS non aliter acceptat juramentum, quàm in quantum acceptat homo promissionem: ergo, si homo remittit obligationem promissionis sibi factæ, etiam DEUS remittit obligationem juramenti. Ad 2. *Conditio*, quæ vel suapte natura,

tura, vel ex dispositione Legis inest actui, eum non facit conditionatum. *l. conditiones ff. de condit & demonstr. DD. & gl. inc. 25. h. t.* Ad 3. qui initio, quando fecit juramentum promissorium, habuit intentionem implendi, & postea non implet, non mentitur, neque peccat contra veritatem, sed solum contra fidelitatem, vel simul contra Justitiam, quæ utraque virtus parvitatem materiæ admittit, consequenter nec DEUM in testem falsi adducit.

Quæres, an juramentum, quod diximus esse 6
promissioni vel actui accessorium, subsistere possit & obligare, quando actus, cui adjicitur, aut promissio est invalida, & non obligat? R. affirmative, tunc nempe, quando, quod juratum est, præstari potest sine præjudicio tertii ac sine dispendio salutis æternæ, h. e. sine peccato. *c. 6. 28. h. t.* Sic, licet promissio solvendi usuras sit nulla, & obligationem Justitiæ non pariat, qui tamen juratò promisit, ex juramento & virtute Religionis tenetur eas solvere: quia solvere peccatum non est. Idem dic de eo, qui latroni juravit, se soluturum ei lytrum, si parcat. Sic, licet renunciatio feminae ad successionem in bonis paternis de Jure Civili sit nulla, si tamen accessit juramentum, servari debet. *c. 2. de pact. in 6.* Aliud foret, si etiam juramentum esset irritatum à Jure, vel jurans intenderet se obligare ad actum lege prohibitum, v. g. minor ad alienandas ædes, vel uxor ad alienandum prædium dotale &c. quia nec per juramentum obligare se quis potest ad id, quod nequit perficere. Sed quid Juris, si quis gessit actum non eo modo, & solennitate, uti Jura præscribunt, & ad

valorem actûs requirunt, addidit tamen juramentum, quòd revocare nolit; vel actui irritato à Jure adjecit juramentum? v. g. si fœmina malè alienavit & nulliter prædium dotale, vel alius fecit testamentum, adjecit tamen juramentum, quo promisit non revocare alienationem, vel testamentum: item si filia renuntiet cum juramento hereditati paternæ dote contenta: si Minor sine auctoritate Curatoris juramento celebret contractum: si quis donet ultra 500. solidos jurato absque insinuatione apud Judicem: si mulier fidejubeat cum juramento renuntians privilegio S.C. Vellejani &c. An hujusmodi juramenta confirmant actus prædictos, à Jure Civili irritatos, h. e. an tantas habent vires, ut actus istos quasi resuscitent, atque ita firment, ut præter obligationem Religionis juramento propriam pariant obligationem quoque Justitiæ, quam peperissent actus, si non fuissent à Jure irritati? Ad hanc quæstionem celeberrimam R. &

- 7 Dico 4. Juramentum non confirmat actum vel contractum, de Jure Civili irritatum in favorem privatorum. Ita cum P. Wiestner *h. n. 78.* ex modernis non pauci primique nominis DD. contra gl. *in c. 2. cit. v. servari.* Bald. Covar. Gutierrez, Fachin. Suar. Azor. Sanch. Pirh. & aliorum communissimam, Probatur negativè, quia juramentum nec ex natura sua actum invalidum facit validum, aut obligationem aliam quàm Religionis sibi propriam producit, non verò obligationem Justitiæ; aliàs enim hanc quoque producere deberet juramentum de solvendis usuris; quod nemo dicit: nec ex Jure Positivo humano,

ut

ut patet ex solutione objectionum. Imo nec Jus Civile potuit juramento, quod est extra sphaeram illius, tribuere vim producendi obligationem Justitiæ, juramento extrinsecam. Nec Jus Canonicum extra territorium Papale, cum ad materiam profanam, de qua aliquid disponit Jus Civile, se non extendat extra territorium Papale: neque credibile est, Papam licet posset, voluisse beneficium Juris Civilis, in favorem, certarum personarum aliquos actus irritantis, iterum tollere, illos validando vel vim validorum actuum tribuendo per appositum juramentum. Dixi 1. *de Jure Civili irritatos*; quod enim non firmet actus Jure Naturali irritos, aut in præjudicium tertii cedentes, clarum est per se, ac ita, ut neque juramentum valeat, aut obligationem sibi propriam pariat; id quod etiam intelligas de actibus à Jure Canonico, vel etiam Civili prohibitos sub peccato in conscientia; cum utique nulla possit dari obligatio ad illicitum. Dixi 2. *in favorem privatorum*, quales sunt actus pro exemplo superius *n. preced.* allati: si autem sint irritati propter bonum publicum, tum nec ipsum juramentum stringit ad faciendum vel exequendum id, quod à Jure Civili est annullatum. Ratio disparitatis est, quod privati renuntiare possint favori propter se principaliter introducto, &, si actui irritato adjiciant juramentum, absque peccato observabile, censeantur renuntiare: nemo autem renuntiare favori publico, vel spectanti principaliter bonum publicum. *c. 12. de for. compet.*

Objic. 1. Jura majorem tribuunt vim juramento, quod sponte præstat, quam illi, quod per dolum

dolum vel metum præstatur, *Auth. Sacramenta
puberum C. si adversus venditionem. c. 28. h. t. c.
c. 2. de pactis in 6.* sed, quod præstatur dolo vel
metu extortum, jam parit obligationem Religio-
nis: ergo, quod sponte adjicitur actui, majorem
parit obligationem: ergo præter obligationem
Religionis parit obligationem Justitiæ, conse-
quenter confirmat actum. 2. in *d. c. 2.* dicitur,
quod *pactum* renuntiationis invalidæ, cui sponte
adjicitur juramentum, *servari debeat, & firmatum*
fuerit: sed *pactum firmatum* parit obligationem
Justitiæ: ergo. 3. Juramentum promissorium
actui invalido adjectum juxta omnes parit obliga-
tionem Religionis: ergo valet juramentum; er-
go & valet promissio, ratione cujus est & dicitur
juramentum *promissorium*. 4. Nihil interest, an
actus, cui adjicitur juramentum, convalescat, an
confirmetur, vel non; ergo frustra disputamus
de hoc objecto.

¶ Ad I. *N. illatum*; nam illa majoritas ob-
ligationis adhuc se tenet intra latitudinem &
limites Religionis; siquidem juramentum spon-
te præstitum relaxari, rescindi, vel dispensari
non potest sine speciali & nova causa; bene-
men vi, dolo vel metu aut aliâ injuriâ extor-
tum, quod à Superiore Ecclesiastico ob hanc
solam injuriæ causam facilè relaxatur. Dein
juramento per metum &c. extorto satisfit per
momentaneam solutionem, ut statim rursus re-
peti possit solutum, non autem sponte præstito.
Auth. cit. non est ad rem, quia loquitur de sa-
cramento (h. e. juramento) actibus validis
adjecto, ut patet ex *Rubrica tituli*, ad quem
po-

ponitur, nempe *de rescind. vend.* & ex textu sub-
 juncto, qui habet verbum *retractandis*: invalidi
 enim actus non rescinduntur, non retractantur;
 quod enim nullum est, rescindi aut retractari non
 potest. Addo, quòd imperator novam vim ju-
 ramento, quod est aliquid spirituale, tribuere ne-
 queat propter defectum jurisdictionis. Ad 2. *pa-*
ctum servari rectè dicitur, si id, quod conventum
 est, ex virtute Religionis præstari debeat, sicut
 ipsi Adversarii dicunt, promissionem usurarum sub
 juramento factam servari debere, quamvis non ex
 alia quàm juramenti & Religionis obligatione;
 cum per juramentum talis promissio non reconva-
 lescat ita, ut pariat obligationem Justitiæ: serva-
 ri igitur debet *materialiter*, non *formaliter* seu in
 ratione pacti. Pari modo *firmatum* dicitur, in
 quantum ex adjecto juramento saltem aliqua or-
 ta est obligatio, nempe Religionis. Ad 3. *N. Illa-*
tum, retorsio est manifesta in juramento promisso-
 rio de usuris solvendis, quod est juramentum pro-
 missorium, quamvis quàm promissio sit invalidum,
 & obligationem *Justitiæ* non producat, bene ta-
 men *Religionis* quàm juramentum, quod *reddi de-*
bet Domino, ut loquitur *c. 6. h. t.* usurarius au-
 tem compellendus est ad usuras, vi juramenti so-
 lutas, iterum restituendas. *c. 6. cit.* Ad 4. *N. ant.*
 in effectu enim plurimum interest; si enim firma-
 retur actus invalidus per juramentum ita, ut orire-
 tur obligatio *Justitiæ*, sequeretur 1. quòd talis
 obligatio transfiret ad hæredes jurantis. 2. Quòd
 relaxatò juramentò maneret adhuc obligatio *Ju-*
stitiæ. 3. Quòd actus vel contractus per juramen-
 tum confirmatus pàreret actionem in foro ex-

terno. 4. Quod esset irrevocabilis. 5. Quod juramentum non facillè relaxari posset propter juramentum promissario indè quæsitum. Quæ omnia aliter se habent, si actus, de Jure Civili in favorem promissorum irritati, non confirmantur per juramentum. Hucusque de juramento Extrajudiciali, & Promissorio maximè: nunc aliqua supersunt dicenda de Judiciali, maximè Assertorio.

8 Dico 5. Juramentum Judiciale specificè sumptum (quod nempe defert Pars Parti Judice ex probante) in defectu sufficientis probationis tantum Reus Actori, quàm Actor Reo deferre potest. 2. non tamen Actor Reo, si prorsus nihil adhuc probavit. 3. regulariter in omnibus causis Civilibus. 4. delatum verò præstari, vel referri, necessariò debet, & recusari sine justa causa nequit. Pars 1. constat ex *l. 12. C. de reb. cred.* Pars 2. quam tenet Abb. Bart. Menoch. Haun. P. Wiestner contra Jas. Fachin. Umm. Zoef. P. Engel & aliorum satis communem, qui pro se etiam allegant Praxim, sumitur ex *l. 4. C. de edendo. & c. fin. s. sanè h. t.* ubi dicitur, *actore non probante, vel omnino deficiente in probatione, si nimirum nec præsumptionem pro se habeat ullam, Reum esse absolvendum, etsi nihil ipse præstat, vel, etsi nihil præstiterit, adeoque nec juraverit: item ex l. 11. C. de reb. cred. ibi: satis absurdum est redire ad Sacramentum, & cum desperavit aliam probationem, ad religionem convolare.* Ratio est, quia juramentum absque judicio & temerè præstari licet non potest: ergo nec exigi temere; quod fieret, si Actor omni probatione, & præsumptione, destitutus Reum vexaret, & oneraret
juris-

jurisjurandi necessitate, cogeretque ipsum probare, quod tamen onus probandi Actori incumbit. Pars 3. ex l. 3. 9. & 11. 34. ff. h. t. In Criminalibus saltem Actor Reo deferre non permittitur; quò referuntur etiam causæ Civiles valde arduæ, & Matrimoniales, ubi agitur ad dissolvendum Matrimonium, item causæ omnes, in quibus lex vel statutum omnino plenas requirit probationes; quæ enim fit per juramentum, dicitur esse probatio solum privilegiata. Pars 4. ex l. 38. ff. h. t. ubi: *manifesta turpitudinis & confessionis est, nolle nec jurare, nec jusjurandum referre*, h. e. petere, ut deferens juret; causæ autem absolute recusandi delatum juramentum, ita ut nec referri debeat, sunt plures. 1. Si deferens jurare prius nolit de calumnia, Pars tamen, cui defert, id exigat, uti exigere potest. l. 34. §. 4. l. 37. ff. eod. e contra referens non tenetur jurare de calumnia, sicut primò deferens. l. 34. cit. §. 7. Dein is, cui relatum est juramentum, non potest iterum referre, per l. cit. sed necessario jurare debet. 2. Si deferens semel revocavit delatum juramentum, l. 11. C. de R. C. cit. nec enim permittitur iterum deferre. 3. Si Pars, cui defertur, jam aliunde satis probavit. c. 2. de probat. quod longè probabilius etiam verum est, si se offerat ad satis probandum, per c. cit. 4. Si Actor deferens nihil omnino probavit, ut vidimus. 5. si deferens sit persona suspectæ fidei, cui referre tutum est. 6. si is, cui defertur, ignoret rem, super qua jurare deberet. l. 34. cit. pr. l. 11. §. 2. ff. de act. rer. amot. Et in hoc casu deferens tenetur simpliciter ipse jurare, nisi pariter verietur in ignorantia facti alieni. De

mum 7. si causa sit famosa. *c. fin. pr. h. t.* item si non competat actio, vel Judex non sit competens. *l. 14. §. 3. C. de non num. pecun. l. 35. §. fin. ff. h. t.*

Objic. Contra secundam Assertionis partem. In *l. 35. cit.* dicitur, audiendum esse tutorem, quod omnibus aliis probationibus deficientibus deservit jurandum: ergo Actor omni probatione destitutus potest deferre juramentum. 2. Reus ægré ferre non potest, si ipsi deferatur juramentum, etiam absque alia probatione Actoris; quia sic constituitur Judex & testis in propria causa; si enim jure absolvitur; si autem jurare nolit, referre potest juramentum Actori. 3. Ipsa juramenti delictio est species probationis: ergo Actor deferendo juramentum hoc ipso aliquid probat. *R. ad 1.* Tutor, utpote gerens officium publicum pro populo, habet præsumptionem pro se, & causa populi per se est valde favorabilis, & sic præponderat causæ adversarii, datúrque saltem aliqua præsumptio, consequenter & probatio pro Actore Tutore. *Ad 2.* Reus gravatur satis, si sine justa causa conjiciatur in necessitatem vel jurandi vel, quod sæpe tutum non est, juramentum referendi Adversario, qui, sicut litem temere movit, ita facillè jurabit, & sic in Judicio vincet. *Ad 3.* est species probationis, petitæ tamen ex domo Rei, quod est contra *l. 7. C. de testib. & l. 4. cit.* vel probationis temerariæ, nisi eam præcedat alia.

9 Dico 6. Juramentum necessarium Judex non solum potest, sed etiam tenetur ex officio, et si litigantes non petant, deferre vel Actori vel Reo, ubi allata est probatio, at non sufficiens, & quidem

dem regulariter in omnibus causis. Communis, desumpta ex l. 31. ff. h. t. l. 3. C. de reb. cred. & c. *fn. h. t.* Ratio; quia officium Judicis pertinet supplere ea, quæ Juris sunt, ut habita sufficienti probatione ferre possit sententiam, & Partibus jus dicere. Dixi 1. *vel Actori vel Reo*; quamvis enim per se deberet potius deferre Reo cæteris paribus, utpote cujus partes in Jure sunt favorabiliores. l. 125. ff. de R. J. & c. 11. eod. in 6. promptiora enim sunt Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum. c. 3. de probat. sæpe tamen debet deferre Actori. c. *fn. cit. §. sanè.* uti 1. si Actor semiplenè probavit, Reus verò nihil, & præcisè negavit, nec præsumptionem pro se afferens: dico, *semiplenè*; nam Actori, nisi saltem semiplenam afferat probationem, vel præsumptionem gravem, quæ faciat semiplenam probationem, nunquam est deferendum. 2. si Actor, licet Reus etiam aliquid positivè probaverit, sit magis legalis, fide dignior, vel rei veritatem magis nôsse credatur. 3. si Actor plusquam semiplenè probavit, Reus verò semiplenè tantùm, vel minùs. Dixi 2. *regulariter in omnibus causis*, nempe tam Criminalibus, quàm Civilibus. Interim tamen in Criminalibus criminaliter intentatis, in causis Famosis, Matrimonialibus in ordine ad dissolvendum, & Beneficialibus non est deferendum Actori saltem, uti nec in Civilibus valde arduis, nisi plus quàm semiplenè probaverit, juramentum suppletorium. *arg. l. fn. C. de probat. c. fn. h. t.* item in iis causis, in quibus lex, vel statutum, requirit probationes manifestas, indubitatas, vel evidentes, cujusmodi non facit juramentum suppletorium.

10 Dico 7. Effectus *juramenti Judicialis* specificè sumpti, si deferatur, est obligatio illud præstandi vel referendi. *l. 38. ff. h. t.* nisi nempe adsit causa recusandi, de quo supra *n. 8.* Si verò delatum præstetur, effectus est victoria, quam jurans inobtinere, ut pro ipso ferri debeat sententia, & ab hac regulariter appellari nequeat, aut causa sit decisa retractari sine appellatione, licet nova instrumenta reperiantur, imò licet prætendatur perjurium à jurante commissum, modò evidenter & sine indagine longiori non pateat perjurium & dolus *l. 5. §. 2. l. 9. §. 1. l. 11. §. fin. l. admonendi 31. ff. h. t. l. 1. C. de reb. cred.* Et hinc si Actor juravit, consequitur *actionem in factum*, vel *judicati* ad consequendum id, quod sibi deberi juravit: Reus verò, si ipse juravit, *exceptionem juratoriam*, vel *judicati*, qua elidit actionem ulteriorem contra se circa debitum prætensum. *l. 7. §. 9. §. 1. & l. 28. §. ult. h. t.* Ratio; quia habet speciem transactionis, quæ, si sine dolo satis probato inita est, inviolabiliter observari debet. Effectus autem *juramenti necessarii*, si deferatur, est necessitas illud præstandi, ita ut nec referri possit vel recusari, nisi adsit talis causa, qualis sufficit ad recusandum juramentum Judiciale, de quo *n. 8.* Sumitur ex *l. 12. §. 2. C. de reb. cred. & l. fin. h. t.* Si verò delatum præstetur, ejus effectus est quidem victoria, quam jurans obtinet per sententiam pro ipso ferendam. *l. 3. §. 1. ff. h. t.* hæc tamen non ita est firma, ut absolute transeat in rem judicatam, sed potest retractari etiam post decendum, si nova instrumenta, ex quibus apparet, falsum fuisse juratum, reperiantur. *arg. l. 4. C. si*

C. si ex fals. instrum. & l. 31. cit. Sed contra
Objic. 1. Juramentum *Judiciale* potest liberè
 referri (& *voluntarium* in-vel extrajudiciale etiam
 recusari) ergo & juramentum *necessarium* liberè
 referri potest. 2. Sententia, lata dependenter à
 juramento *Judiciali*, non est retractabilis regula-
 riter, aut causa de novo resuscitabilis propter in-
 strumenta reperta: ergo nec lata dependenter à
 juramento *necessario*. *R.* ad 1. *N. conf. & parit*
 quia juramentum *Judiciale* (& *voluntarium*) de-
 fertur à Parte, quæ alteri imponere necessitatem
 non potest propter defectum jurisdictionis: e-
 contra *necessarium* defertur à *Judice*, cui parere
 necesse est propter jurisdictionem, quam habet
 in litigantes. Ad 2. *N. rursus conf.* ratio disparita-
 tis est, quòd juramentum (*Judiciale* vel *volunta-*
rium) mutuo consensu *Partium* defertur & præ-
 statur, adeoque habet rationem transactionis, quæ
 propter noviter reperta instrumenta non retracta-
 tur. *l. 19. 29. C. de transact.* e contra juramentum
necessarium defertur à solo *Judice*, & sic naturam
 transactionis non induit, sed sententiæ, & qui-
 dem latæ ex probatione privilegiata, nimirum ex
 testimonio in propria causa contra regulam ge-
 neralem *l. 10. ff. de Testib.* ibi: *nullus idoneus te-*
stis in re sua intelligitur; cui enim defertur jura-
 mentum, testis fit in propria causa: cujusmodi
 probatio privilegiata non verè, sed tantùm inter-
 pretativè convincit, ac ideo prolata dependenter
 à jramento *necessario* sententia nunquam transit
 in rem judicatam. Idem indicat *l. 31. cit.* quæ
 initio concedit rescissionem sententiæ ex juramen-
 to *necessario* latæ, in fine autem negat rescissio-

nem sententiæ ex juramento Judiciali lata, cum subjungit: *quod si aliàs inter ipsos jurejurando tractum sit negotium, non conceditur eandem causam retractare.* Hæc de juramento decisorio lris; nunc de æstimatorio lris.

II Dico 8. *Juramentum in litem* soli Actori deferri potest, & quidem, si est juramentum affectionis, à solo Judice, ac tantum propter contumaciam vel dolum Adversarii, rem restituere vel exhibere non valentis, item in causis tantum rebus, vel personalibus directis bonæ fidei: si vero sit juramentum veritatis, etiam à Reo deferri potest Actori, quando Reus non amplius potest restituere rem; item locum habet in actionibus etiam personalibus stricti Juris, & licet Reus nec dolum, imò nec culpam commiserit. Sumuntur hæc ex *l. 1. seqq. ff. de in litem jurando.* Sed notandum, quod juramentum affectionis possit præcedere taxationem Judicis, & eam subsequi: juramentum autem veritatis, seu de veritate & interesse, necessariò præcedat taxatio Judicis ob periculum perjurii; nam prius taxat Judex rem, damnum, expensas, interesse &c. dein Actor jurat, ea tanti valere: & tum Reus secundum hanc æstimationem juratam condemnatur. *Auth. Post jusjurandum C. de Judic.*

TITULUS XXV.

De Exceptionibus.

SUMMARIUM.

1. 2. *Quid, & quotuplex sit Exceptio.*

3. *Plur.*